

FRILHET OG FRED

Nr. 4 (21)

1945 (2. årg.)

Nå skimter vi den nære dag
da de har tapt sitt siste slag.
-- -- --

Fra hav og øy til snø og fonn
vil luften dirre - ren og klar:
En felles tanke, felles tro,
et langt og sterkt usynlig bånd,
en frihet vunnet igjen ved blod
i prøven som et folk bestod
- vår egen frie norske ånd -
bli kanskje alt vi har.
Men denne ånd er dyrebar:
Om skamløst plyndret, er vi rik,
for friheten vil føles slik:

Det er som om en demmet foss
blir sprengt av aldri temmet tross!
Det stiger, vokser til et brus,
fra bygd til by, til hytte, hus
går bølgen ren som aldri før
fra is og snø mot sør.

Det liv som visnet, se, det gror!
Først langt i nord,
og siden i et Norge, hvor bare
nordmenn bor:
En karrig, fattig, herjet jord
som nå blir trampet ned og svidd.
Men rikere enn noen tror,
er herjet jord som blir befridd!

Godd Berset.

NORSK INFORMASJONSTJENESTE.

(Fra Norges-Nytt)

I den nærmeste tiden etter 9. april 1940 var det - ikke minst i den anglosaksiske verden - en utbredt mistenksomhet overfor vårt land. Kjennsgjerningene omkring Norges kamp og det norske folks innstilling kom ikke fram i 1940 i tilstrekkelig utstrekning og tyngde. Etterhvert som kjennsgjerningen ble kjent ute i verden, kom omslaget.

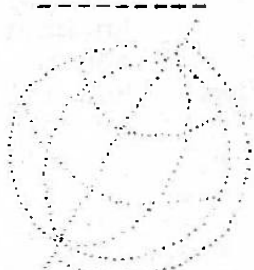
På sett og vis kan det sies at vår informasjonstjeneste under krigstiden betegner en logisk fortsettelse av krigsinnsatsen hjemme og ute. Det er nå engang slik at et folk respekteres og vurderes etter det som det utretter - eller retttere sagt: hva omverdenen får vite om det som utrettes. Vår hjemmefronts kamp, vår handelsflåtes uhyre innsats, vår marines og vårt flyvåpens bedrifter må bli kjent ute i verden hvis alt dette skal bli konvertert i verdier for vårt lands

framtid, internasjonalt. Heri ligger den norske informasjonstjeneste
betydningsfulle oppgaver på lang sikt.

Den Kgl. norske regjerings informasjonskontor i London trådte i
full virksomhet i febr. 1941. Informasjonskontoret er lagt direkte un-
der statsministeren. Det er også bygget opp store informasjonsavdelinger i
andre land, først og fremst i Sverige og U.S.A. Den norske informasjon-
stjeneste har ry for vederheftighet, og det betyr en hel del, ikke
minst i den engelsktalende verden, hvor facts er et grunnkrav i alt som
hører under publisistet. Interessen for Norge og stoff omkring Norge
er idag større enn noensinne. Mens man ennå for et par år siden måtte
slite for å få artikler og bilder plassert, er forholdet idag det at det
holder hårdt å kunne møte etterspørslen. Informasjonskontorets direktør,
redaktør Tor Gjesdal, uttaler: Det må være helt på det rene at den store
goodwill Norge idag nyter, ikke vil være ved'ndvis vi ikke selv gjør
noe for å holde den vedlike. Man kunne tenke seg en organisasjon som
fikk til oppgave å representere utad alle vesentlige økonomiske, sosi-
ale og kulturelle interesser som har behov for en informasjonstjeneste
utenlands, - en frittstående organisasjon med et effektivt, moderne
apparat. Det vil neppe være hensiktsmessig å la stater alene være an-
svarlig for det hele. Det vil synes naturlig å la alle berettigede in-
teresser gå inn i dette arbeide både med sin fagkunnskap og med en for-
holdsmessig andel i utgiftene. Siden våre store eksportinteresser bør
finne seg særlig tjent med en slik generell informasjonstjeneste utad,
kunne man tenke seg en beskjeden eksportavgift til fordel for vår
skipsfart bør en liten tonnasjeavgift kunne tenkes. For de rent kultur-
elle interesser som informasjonstjenesten måtte forutsettes å skulle ta
seg av, og som ikke har egne midler å sette inn, kunne staten gå inn
med forholdsmessige bidrag. En slik frittstående organisasjon måtte
selvsagt tre i nært samarbeide med vår ordinære utenriksrepresentasjon,
og jeg håper ikke vi skal oppleve nå som etter den forrige krigen -
at presse-attasje-stillingene skal bli inndratt så snart krigen er slutt.
Alle demokratiske land går idag inn for å utbygge sin informasjonstje-
neste utad, samtidig som det synes å herske enighet om at centrale stat-
lige informasjonsorganer innad er overflødige i demokratiske land. Når
det gjelder det rent kommersielle utbytte av informasjonsarbeidet er
jeg ikke det ringeste i tvil om at en generell goodwill, opprettet ved
ved spredning av opplysning om landets forhold, baner veien for resul-
tater også av bransjemessig spesialreklame. Den generelle goodwill
overhode vil utvilsomt gagne norske interesser på nær sagt enhver punkt
om det så er vår kredittstilling ute i verden, så vil den utvilsomt
styrkes, for ikke å tale om vår turistnæring som vil ha store chanser
etter krigen, når den kan komme igang igjen. Det viktigste i øyeblikket
er, slutter redaktør Gjesdal, at folk tenker seg om og ser på hva som
til idag er oppnådd, og at alle interesser legger hodet i bløt for i
alle fall å kunne ha ferdige arbeidsplaner som kan drøftes hjemme
snarest råd er.

F R A V E R D E N S

P R E S S E N

POLITISKE PROBLEMER I STORBRITANNIA.
(Fra Håndslag)

Fremdeles spøker i enkelte kretser riktignok med de "britiske im-
perialistene" som helst lar andre slåss for sine nedervede privile-
gier. En nyutkommet hvitbok om den britiske krigsinnsatsen kaster et
vissert lys over denne argumenteringen. Storbritannia har under krigen
produsert over 100.000 fly, 6.000 krigsskip og 8.500.000 tonn handels-
tonnasje. Det har stillet på benene vepnete styrker på 4,5 mill. menn.
14 mill. menn og kvinner er under krigen tilført industrien og civilfor-
svaret. 4,5 mill. hus eller 1/3 av alle hus i Storbritannia er skadet

ved tyske flyangrep. Armeen har sammenlagt hatt 176.000 døde og hjemmefronten 57.000. 11,5 mill. tonn handelstonnasje er gått tapt.

Sammen med krigsinnsatsen og ensrettingen av alle politiske krefter om krigsføringen, har det imidlertid funnet sted en politisk og sosial forskyvning i Storbritannia, og man ventet med spenning på de regulære politiske uttrykk dette vil gi seg. Etersom fredsproblemene rykker fram i forgrunnen, begynner det å knake i regjeringskoalisjonen og meget taler for at borgfreden ikke kan holde så særlig lenge. Den voksende partiinteressen er det mest karakteristiske ved den britiske innenrikspolitikken idag, noe som man på regjeringshold konstaterer med en viss uro fordi man frykter for at det kan gå ut over krigsinnsatsen. For å hindre dette har regjeringen systematisk skjøvet fra seg en rekke påtrengende innen- og utenrikske problemer, men dette har igjen øket faren for at Storbritannia skal gå helt uforberedt inn i freden. Hvis akutt presset for en avklaring av den politiske situasjon er blitt, framgår av at det nå ser ut som om regjeringen tenker på å utskrive parlamentsvalg allerede i mai, samtidig som den britiske opinionen forberedes på at krigen i Europa vil komme til å vare ut på sommeren.

Man kan i britisk politikk skjelve mellom tre hovedgrupperinger. I centrum står det konservative partiets progressive flertall hvis talerør er "Times". På dette hold håper man tydeligvis å kunne bevare koalisjonen også i den første tiden etter krigen. Denne gruppe fører en, etter britiske tradisjoner, vidtgående reformpolitikk som den imidlertid p.g.a. den politiske usikkerheten nøler med å sette ut i livet, og den blir derfor angrepet både fra høyre og fra venstre. Regjeringens nye sosialforsikringsplan blir sterk kritisert på venstrehold som en utvannet Beveridgeplan, og det synes også å ha lange utsikter med dens realisering. Utenrikspolitisk er den avventende og forbeholden, og den har ikke tatt klart standpunkt til løsningen av de brennende sosiale krisespørsmål som vil bli aktuelle straks krigen er slutt, demobiliseringen, den truende arbeidsløshet osv.

Det har samtidig funnet sted en dyptgående kløvning i det konservative partiet, og de ytterliggående Tories som grupperer seg om den berømte "1922 Committee" har gått til voldsomme angrep på regjeringens gjenreisningsplaner for å beskytte storkapitalens særinteresser. Dette kom kraft til uttrykk i grunnlorens og tomtespekulantens angrep på regjeringens forberedende arbeide for gjenreisningen av de bomberamte strøkene. Ved avstemningen i Underhuset fikk de ytterliggående reaksjonere her 58 stemmer mot 324. Utenrikspolitisk karakteriseres disse kretsene ved en systematisk mistenkeliggjørelse av de demokratiske strømningene i Europa.

Også de moderate konservative ser med en viss ubilje på politiske nydannelser på kontinentet, og man finner hos dem en tendens til å undervurdere krigens ideologiske innhold - unntagen når det gjelder England selv. De er prinsipielt tilhengere av "sterke" regjeringer, og de fleste av dem støtter også regjeringens Hellas-politikk. Denne politikken har forøvrig vakt større politisk ure og ført til beskere kritikk av regjeringen enn annet stridsspørsmål under krigen. I Underhuset krevet Churchill tillitsvotum på det greske spørsmålet og fikk det med stort flertall, 279 stemmer mot 30, mens 127 unlot å stemme. Ikke på noe hold oppfattet man det imidlertid som en stor seier for regjeringen, og i brede kretser satt man igjen med samme bitre smok i munnen som under München-krisen i 1938. Starbedelen av den britiske pressen gav uttrykk for utilfredshet med Churchills voldsomt aggressive tale.

Så uomtvistet som Churchills stilling er når det gjelder å lede imperiets krig, like skeptisk er man stort sett når det gjelder hans evne til å lede britisk etterkrigspolitikk. Sosialpolitikk har aldri interessert ham synderlig, og man har ingen ubetinget tillit til hans utenrikspolitikk, fram for alt ikke hans systematiske forsvar for alle europeiske monarkier - både det italienske som banet veien for Mussolini, og det greske som i 1936 knuste det greske demokratiet. Så vidt man kan se har han imidlertid selv ingen særlige ambisjoner om å bli nasjonens leder også etter krigen. Særlig kraftig har kritikken av den drastiske politikken overfor Hellas kommet til uttrykk i Labour-kretser.

Den britiske hjemmefronts innsats og de/forskyvninger som den te, har uten tvil styrket det britiske arbeiderpartis stilling. Part svakheter er at det sakner en sterk central forgrunnsskikkelse som eventuelt kunne bli Churchills etterfølger. Partiet har utarbeidet et sterkt og ganske vidtgående etterkrigsprogram, som bl.a. omfatter sosialisering av nasjonale nøkkelindustrier. Det kan neppe være tvil om at partiet og dets program vil komme til å spille en dominerende rolle i etterkrigs-tiden, men det er ikke like sikkert at det allerede etter første valg vil være istand til å overta regjeringsmakten.

SPANIA.

Det er kanskje mange som tror at det å slå Tyskland er det samme som å slå ned nazismen. Imidlertid må vi ikke glemme at det finnes andre arnesteder for nazismen også. Den spanske republikaner Alvarez del Vayo, tidligere utenriksminister, skriver i The Nation, New York (gjengitt i det danske blad Fremtiden): "Tyskland vil en vakker dag bli besatt av de allierte og avvepnet. I det minste i de første år etter krigen vil det bli gjennomført en streng kontroll. Fascismen behøver baser utenfor det militært besatte område hvorfra den kan operere. Til dette formål har man valgt Madrid og Buenos Aires. Det er absolutt nødvendig for fascismen at disse baser opprettholdes under reaksjonære diktatorer. Et års fascistisk diktatur i Argentina har gitt ypperlige resultater. Men Buenos Aires uten noen kontakt i Europa kan ikke gjøre fyldest for de fascistiske planer. Madrid kan ikke unnværes. Derfor er en liten diktatur som har 90% av folket mot seg, og som ikke kan oppvise et eneste positivt resultat, blitt et uunværlig ledd innenfor den fascistiske sammensvergelse. Det er mange ganger blitt påvist at Spania har tjent som basis for nasistenes operasjoner. Spørsmålet om Francos fortsatte eksistens eller undergang angår ikke bare spanierne, men enhver som kjemper mot akselen. Sumner Welles har uttalt at de demokratiske vestmakters politikk under den spanske krig var den største dumhet. Prisen for det er den nåværende krig. For å forebygge at Spania blir utgangspunktet for det neste fascistiske angrepet, er det nødvendig at France styrkes, men ikke først om et år når skaden allerede er skjedd. Man bør tiltet gjøres nå."

Håndslag skriver: Nå hører man ikke mer om kampene ved Pyreneerne. Franco måtte sende et helt armekorps for å bekjempe geriljastyrkene. Visse ansvarlige republikanere har kritisert aksjonen ved Pyreneerne, da de mente at den var dårlig forberedt og kan føre til ytterligere forsinkelse for den spanske republikkens sak, mens reaksjonære kretser i Frankrike, England og USA tilfreds skulle gni seg i hendene over denne billige måten å bli kvitt noen tusen glødende revolusjonære som ikke hadde balmodighet til å vente. Men de spanske republikanerne som ofret sine liv ved Pyreneerne, har ikke gjort det forgjeves. De har minnet verden om at det fremdeles finnes et spansk problem som krever sin løsning.

Mange tegn tyder på at det som skal komme til å herde i Spania, avhenger av det som vil skje i Frankrike. Men blir regimet i Frankrike slikt som det ser ut til idag, er også Francos saga snart slutt. Dette til tross for den gode attesten som Churchill gav kam for en del måneder siden, - levdord som enda ikke har fått sin oppklaring og som på de fleste demokratiske kretser virket overflødig, - om det ikke lå vektige skjulte motiver bak. Sannsynligvis ville Churchill ikke noe annet enn at det ikke skulle skje noe i Spania i tiden like før og etter invasjonen. Hvor viktig dette var, vet man ikke. Men i alle fall gjorde han de spanske republikanerne og også monarkistene en dårlig tjeneste ved å sikre Franco denne fristen.

Men det var bare en galgenfrist. Spanias revolusjon idag er en etterpung av det fascistiske og nasjonalsosialistiske. Navnene er andre, isteden for de italienske korporasjonene har man i Spania "sindicatos", og fjererprinsippet heter "jerarquia". Ett parti, en politisk organisasjon kan eksistere: "la Falange". I forholdet til jødene har Franco og den fol

angstiske pressen eeter evne blandet seg i det antisemittiske koret.

At Franco gratulerer Roosevelt med gjenvalget, utsletter ikke minnet om hans utenriksminister, general Jordans lykkønskningstelegram til Filippinenes quisling José Laurel, da japanerne plasserte ham i hans embede. Denne Laurel erklærte straks etter USA-krig. Francos synderegister er for langt til at de allierte kan glemme det. (Selv er han tydeligvis av en annen oppfatning. I november krevde han nemlig at Spania skulle innbys til fredsforhandlingene, og motiverte det med at han under hele krigen hadde holdt seg strengt nøytral. Dette ble som rimelig kan være meget unådig mottatt av den engelske pressen.) - Det er grunn til å tro at Churchill etter sine reiser til Italia og Russland har en noe annen innstilling til Franco enn for et halvt år siden. England har ganske visst alltid vært tilhenger av en moderat løsning av det spanske spørsmålet. Men taler nå ikke så meget om å gjenopprette monarkiet i Spania, men om en moderat republikk med om mulig nye menn som ikke har deltatt for aktivt i den såkalte borgerkrigen. Selv om Francos siste kort kan være en gjenopprettelse av monarkiet, er det tvilsomt om det lykkes. Den nølte for lenge og chansen er nå forbi. Hvor lenge skulle forøvrig monarkiet kunne holde seg i Spania?

Nyhetene fra Spania har kunnet virke noe forvirrende. I Toulouse har det vært en kongress av spanske flyktinger hvor det bl.a. ble besluttet at det skulle ydes hjelp til de kjempende republikanske patriotene, og at man skulle søke å oppnå en anerkjennelse av de allierte i likhet med deres anerkjennelse av Algier-utvalget. Ett par dager etter kongressen i Toulouse kom et telegram fra Meksiko om at Cortes' permanente utvalg desavuert kongressen som ble betegnet som kommunistkontrollert.

Economist gir en oversikt over de forskjellige grupper av spanske republikanere: Begivenhetene ved Pyreneerne har skapt en sterk aktivitet blant de spanske republikanere i landflyktighet. De to hovedcentre for spansk politisk liv utenfor Spania er Syd-Frankrike og Meksiko. I Syd-Frankrike er det dannet en nasjonal junta som gjør krav på å tale på vegne av en bred blokk av republikanske grupper. Det synes som om kommunistene spiller den ledende rolle i juntaen. I Meksiko har venstre-republikanerne, ledet av Senor Martínez Barrios, og de moderate sosialister, tilhengerne av Indalecio Prieto, dannet en nasjonal befrielseskomite som akter å opptre som regjering i landflyktighet. Fra England følger den tidligere republikanske statsminister, Dr. Negrin, nøye med i begivenheten i sitt fedreland, og stoler på at et republikansk Spania vil anerkjenne hans krav på å være den lovlige leder av den spanske regjering. Senor Gil Robles, lederen av det katolske parti, oppholder seg i Portugal. Han tar avstand fra de republikanske gruppene og setter sitt håp til en gjeninnførelse av monarkiet. Dessuten finnes der en mengde mindre grupper fra basker-katolikkenes til anarkist-syndikalister. De republikanske politikere har ikke ennå klart å frigjøre seg fra 30-årenes stridigheter, og dette er en alvorlig hindring for effektiv politisk handling. Francos motstandere burde heller se framover mot de nye oppgaver enn å se tilbake på tidligere feiltagelser.

Håndslag skrifer videre: Den samlede kraften blant spanske republikanerne i Frankrike synes å være Miguel Maura, som var innenriksminister i den provisoriske regjeringen da republikken ble proklamert i april 1931. Miguel Mauras er selv konservativ og katolikk, men det når ikke tvil om hans republikanske sinnelag. Han har levet i eksil og tok ikke aktiv del i den spanske krigen.

Mauras har gitt en erklæring om at han i Paris har hatt en konferanse med Francos ambassadør, og lagt fram et forslag som går ut på gjenopprettelse av konstitusjonelle forhold i Spania uten blodsutgytelse. Mauras sa at hans forslag ble støttet av alle republikanske partier, samt syndikalister, katalener og basker - bortsett fra kommunistpartiet hvis ledere var blitt orientert om saken, men ikke hadde svart om de samtykket eller ikke. Det er ikke klart om kongressen i Toulouse var underrettet om Mauras' forhandlinger, og heller ikke vet man hva de spanske repu-

blikanske kretser i London, Meksiko og USA sier.

Det finnes i dette 2 alternativer for gjenoppretteisen av det stitusionelle regimet i Spania. Det ene er en militærregjering med serer som ikke har spilt en altfor framtrødende rolle under krigen i nia, det andre en en civil regjering med Miguel Mauras i spissen. Beg disse alternative regjeringene skulle bli en såkalt "broregjering", dvs en slags provisorisk regjering som skulle ha til oppgave å bygge den forfatningsmessige broen for overgangen fra Franco-perioden til den nye republikanske epoken. En annen sak er hva det spanske folket vil si til en slik overgang uten oppgjør med dem som i så mange år har forfulgt og undertrykt det.

At noe er i gjøring framgår bl.a. meldingen om at en hemmelig republikansk junta allerede fungerer i Madrid. Franco har vært nødt til å arrestere sjefer og soldater fra den beryktede "blå divisjonen". Det spanske folket har fått mere enn nok av Francoens vilkårlighet og korrupsjon, som kan anta eventyrlige former og dimensjoner - mere enn nok av disse egenartede spaniere som kom til makten for å sette en stopper for "korrupsjonen" i den republikanske politikken. I overskuelig framtid kommer noe til å hende i det iberiske hjørnet av Europa. Før eller senere vil det spanske folket sette seg i bevegelse. Det brede folk som har lidt under Franco-regimet, kommer til å få det siste ord om landets politiske gjenoppbygning.

TRE TOSCANINI-KONSERTER.

(Fra Foto-revy)

Engang - det er mange år siden nå - så det ut til at fascismen skulle feire sin endelige triumf. Diktaturet syntes ikke å være til å røkke. På denne tiden inngikk den berømte italienske dirigenten Toscanini et veddemål: før han døde skulle han ha ledet tre orkesterkonserter, tre minnekonsserter som skulle feire totalitærstyrets fall i Italia, Tyskland og Japan. Den gangen måtte et slikt veddemål forekomme folk flest å ligge langt utenfor fornuftens grenser. - Men ikke så idag. Da det vanderende Mussolini-regimet omsider var blitt styrtet ifjor, ledet Toscanini med lett forståelig begeistring den første av sine tre konsserter. Nå gjør han sine siste ivrige forberedelser for den andre konserten - den sterkt etterlengtede, den som i jublende toner skal gi uttrykk for hele verdens glede over Hitlers fall.

Toscanini har fra første stund tatt stilling som uforsonlig motstander av fascismen. Og så mye mer faller dette ham til ære som de fascistiske makthavere gjorde alt hva det stod i deres makt for å overdynde ham med æresbevisninger og ta hans store navn til inntekt. Men for Toscanini måtte de materielle fordeler vike for hensynet til idealene.

Mussolini var den første som til egen ulempe fikk forstå hva slags mann Toscanini var: En dag skulle "maestro" lede en stor symfonikoncert i Torino. Da prinsessen av Piedmont overvar konserten, skulle den obligatoriske reglen følges: sammen med nasjonalsangen skulle orkestret spille "Giovinezza" - fascistmarsjen. Toscanini erklærte kategorisk at nasjonalsangen var nok i seg selv, fascistmarsjen nektet han å dirigere. Myndighetene ble forferdet, tryglet og ba. Men Toscanini var ubøyeelig.

Et underlig opptrin fant så sted. På podiet sto Toscanini med ryggen mot publikum, usærlig, hele skikkelsen uttrykte forakt. Musikerne ventet på signalet, de satt på sine plasser, like usærlige som dirigenten selv. Da kommer et annet orkester inn og tar plass foran podiet, spiller fascistmarsjen - og går igjen. Men det var et slett orkester. Først da hele komedien var over, ble det igjen liv i Toscaninis skikkelse. Han løftet taktstokken og åpnet konserten. Det var en fornørmelse som Mussolini aldri glemt.

Etter Mussolini kom turen til Hitler. Da "føreren" kom til makten i 1933, stod Toscanini på høyden av sin berømmelse. Han ledet Scala-orkestret i Milano, Mozartoppførelsene i Salzburg og var nettopp blitt engasjert til Wagner-festspillene i Bayreuth. Det var første gang en utlending var vist en slik ære. Men nettopp på denne tiden hadde Hitler inn-

ledet jødeforfølgelsen for alvor, og en rekke musikere var blitt sagt opp uten annen grunn enn at de ikke var "ariere". Toscanini ble dypt forarget. Overfor Hitler protesterte han i åpent brev. Da han ikke fikk svar, rev han Bayreuth-kontrakten i stykker. Da Det tredje rike la under seg det ulykkelige Østerrike, gav Toscanini også opp Salzburgspillene. Nå hadde Toscanini brent alle broer, han så skyggene senkes over Europa, og reiste til USA for å fortsette kampen derfra. Men før avreisen gjorde han en geste, en demonstrativ krenkelse av de to diktatorer. Han tok veien om Palestina og ledet der det nydannede symfoniorkestret som bestod av jødiske flyktninger.

Og nå ser verden fram til den andre konserten .....

* *

300.000 TONN KULL I UKEN.

Britiske byggestre og ingeniører har utført kjempearbeider i denne krigen. De har bygget veldige artilleri- og sprengstoff-fabrikker, av hvilke en del dekker mange kvadratkilometer og omfatter bortimot 1300 bygninger hver; videre utjevning og betonganlegg av hundrevis av kjempeflyplasser som de britiske og amerikanske flyene opererer fra. Men det arbeidet som nå pågår i Storbritannien for å nyttiggjøre kullforekomster like under jordoverflaten, er i vekt og kubikkinnhold det største sivilingeniørarbeide verden noensinne har sett - til og med større enn det kjempearbeidet å grave ut Panamakanalen. For øyeblikket produserer hele arbeidsstyrken på 9.000 mann 300.000 tonn kull i uken; og for å kunne gjøre det må de flytte nesten 5 mill. tonn jord og sten i uken, når de avdekker kullforekomstene og legger jorden tilbake etterpå. Denne slags kullbrytning er urgammel i Storbritannia som i mange andre land, men har hittil bare vært drevet i ubetydelig omfang. Totalmobiliseringen for krigsmakten og krigsindustrien har imidlertid lagt en større byrde på kullgrubeindustrien enn den kan bære. Det viste seg at produksjonen ikke dekket forbruket, og det gjaldt derfor å finne nye tilganger på kull. Brytningen av de britiske overflatekull ved hjelp av moderne maskiner ble en utmerket løsning. Begynnelsen ble gjort tidlig på året 1942, og senere ble det satt full fart på arbeidet. Tusenvis av kullforekomster nær jordoverflaten var allerede kjente. I regelen har man funnet ut at hver forekomst som har en tykkelse over 75 cm., er lønnsom å bryte forutsatt at den jord og stein man må ta vekk, ikke overstiger 8 kubikkmeter (ca. 20 tonn) pr. tonn kull. Når man har fastsatt grensene, tas først matjorden bort og legges for seg. Ofte treffer man på fjell, som må sprenges før gravemaskinen kan fortsette sitt arbeide med å få bort overflatelaget. Når dette er tatt vekk, kan brytningen begynne. Kullet lastes direkte på lastebiler, tømnes fra disse i jernbanevogner og føres direkte til nærmeste rensnings- og sorteringsanlegg. Når man har brutt så meget som er økonomisk lønnsomt, legges overflatelagene tilbake og øverst matjorden. Jordbruket kan så straks ta fatt, og erfaringen viser at avlingene på slike områder blir bedre enn før.

Denne kullbrytningen er naturligvis bare en nødutvei for å dekke mangelen som er oppstått under krigen. For øyeblikket bearbeides 125 slike kullforekomster, og man regner med at med den nåværende fart vil de overflatekull som det lønner seg å bryte i Storbritannia, være uttømt om ca. 3 år. Arbeidet utføres av ingeniører og ukvalifisert arbeidskraft. 80 rensningsanlegg og 4000 lastebiler er i stadig virksomhet.

*

EN PLAN for utdanning av demobiliserte menn for ansvarlige poster innen den britiske industrien er blitt kunngjort av Nuffield-organisasjonen i England, som sysselsetter 20.000 arbeidere. De som vil bli utdannet, er menn som før krigen hadde underordnede stillinger, men som under sin tjeneste i de væpnede styrker har lagt lederevner og personlig initiativ for dagen. Mens hovedoppgaven er å utdanne slike som var ansatt i dette industriforetagende før krigen, vil også andre få nytte godt av utdannelsen, da fabrikkene aktes utvidet etter at krigen er slutt.

*

FREDEN OG FORSYNINGENE.

Hva skal vi spise og hva skal vi kle oss med - det er to spørsmål som noen hver av oss har stilt ettersom rasjonene er blitt magrere, magrere, skoene tynnslitte og klærne lapp i lapp. Vil freden bringe et parr sko hver, koks til å legge i ovnen, ny dress og ny vinterkåpe som vi så sørgelig trenger?

Vi vet at freden vil bringe oss friheten tilbake - men ikke alle de 4 friheter på en gang. Frihet fra frykt, ytringsfrihet og politisk frihet - de tre verdifulleste friheter som okkupasjonen har berøvet oss vil vi få tilbake i samme øyeblikk fienden er ute av landet. Den fjerde frihet, frihet fra nød, vil vi ikke få før alle krigens og okkupasjonens etterveer er helt overvunnet. Virkningene av 5 års tysk utplyndring og undertrykkelse kan ikke overvinnnes på noen måneder.

Tyskerne sier at det er de som har sørget for vår matforsyning. I virkeligheten har de gitt med den ene hånden og stjålet med en andre. Det er tyskerne alene som bærer ansvaret for den nød og elendighet som hersker i de befridde land og som er bakgrunnen for den politiske uro der. Vårt eget land er også ribbet til skinn. Vi vil trenge alt. Og dette må vi få utenfra. Spørsmålet er i hvor stor utstrekning dette er mulig.

Alle de krigførende land har innstillet sine produksjonsapparater på den ene ting: å fylle krigens veldige sluk av ammunisjon, fly, skip, kanoner, tanks og biler. All produksjon for civile formål er skåret ned til et absolutt minimum. Først når krigen mot Japan er vunnet, vil disse produksjonsapparater kunne omlegges til civil produksjon. Det vil ta tid. Hele verden vil måtte vente på klær, sko og alle andre forbruksvarer.

Dette gjelder produksjonen. Like viktig er distribusjonen av varene. Hvor meget vi kan få er avhengig av hvor meget tonnasje som kan disponeres til fredsformål så lenge krigen raser. Avtalen mellom de forente nasjoner om skipsfarten forutsetter en poolordning som vil bestå i 6 mnd. etterat krigen mot Japan er slutt. De forente nasjoner samlede tonnasje vil bli disponert av et øverste skipsfartsråd som vil bestemme hvor meget som kan avståes til forsyninger til Europa og hvor meget som vil være nødvendig for å fullføre krigen mot Japan med minst mulig tilstap. Kysttrafikk og korte ruter - for Norges vedkommende vil det si trafikk på Nordsjølandene og Storbritannia - vil være unntatt fra poolordningen. De forente nasjoner - også de befridde land - vil imidlertid være på krigsfot helt til krigen i østen er over.

Hole Europa lider av en skrikende mangel på alle ting - fra råstoffer og maskiner til de enkleste forbruksvarer. Behovene vil være enorme - og tilgangene begrenset.

Det er ikke mulig å si hvor store kvanta av de forskjellige varer Norge vil kunne gjøre regning på. Noen øyeblikkelig lettelse i vår forsyningssituasjon kan vi imidlertid ikke regne med, det tør snerere være et spørsmål om vi kan beholde de nåværende rasjoner iallfall for enkelte varers vedkommende.

Fettsituasjonen er i øyeblikket meget vanskelig over hele verden, og fra de oversjøiske land kan vi neppe regne med større tilførsler. Det samme gjelder sukker. Korn vil vi ikke lenger få fra kontinentet, og ogg her er vi helt avhengige av forsyninger utenfra. De tilførsler av matvarer som vi vil kunne få fra Danmark og Sverige, vil utvilsomt bli av den aller største betydning for vår forsyningssituasjon i den første tiden etterat krigen er slutt.

Våre fiskerier vil etter all sannsynlighet bli tilgodesett i første rekke, både fordi fisken er en så vesentlig del av vår egen ernæring og fordi de norske fiskerier vil gi et verdifullt tilskudd til det øvrige Europas matforsyning. Olje og redskaper til fiskeriene er det derfor god utsikt til at vi vil bli forsynt med ganske hurtig.

Med hensyn til f.eks. klær og sko stiller saken seg vesentlig anderledes, idet vi her må basere oss på egen tilvirkning. Først når krigsindustrien i de store krigførende land er omlagt til fredsproduksjon og når tonnassjesituasjonen blir lettere, kan vi gjøre regning med å få de

råstoffer og halvfabrikata som er nødvendige for at vår egen industri kan tilfredsstille behovene. Det vil ta tid før hver mann og kvinne i Norge kan få seg et parr nye sko.

De forsyninger som kommer til landet, vil bli levert til våre havner eller ved grensen når det gjelder varer fra Sverige. Den videre distribusjon vil avhenge av hvilken forfatning våre indre kommunikasjoner befinner seg i. Det er her vi må ta fatt først for å sikre fordelingen av varene. Jernbaner og veier må bringes i orden, selv om vi neppe kan regne med noen vesentlig fornyelse av transportmateriellet. Men kulltilførselen til jernbanen og kysttrafikken vil stille seg gunstig, her vil vi kunne få dekket en meget stor prosent av vårt behov. Vi må imidlertid i alle tilfeller regne med fortsatt generatordrift en tid, først og fremst fordi tanktonnasjen er sterkt redusert og vil trenge til krigen i østen.

Når vi skal ta fatt på gjenreisningen av vårt næringsliv, må vi regne med å begynne så å si på bar bakke, å få arbeidslivet igang igjen er like viktig som å skaffe mat og klær, og her må alle krefter settes inn for at vi kan unngå de økonomiske og sosiale forviklinger som følger i arbeidsløshetens spor. I den første tiden må vi basere oss på en utstrakt enleggsvirksomhet som ikke krever et vidløftig utstyr av maskiner og råstoffer. Det som trenges av redskaper til dette, er det godt håp om å kunne få fra Sverige og Storbritannia.

Den første tid etter krigens slutt vil kreve de samme egenskaper hos oss som har gjort oss istand til å føre 5 års krig mot okkupasjonsmakten: Styrke, mot og enighet. Men det er ingen grunn til å se for mørkt på situasjonen. Den ting at tyskerne er ute av landet vil bringe en enorm lettelse, vi vil da vite at alt arbeide som utføres vil tjene vårt eget beste.

Lisse spørsmålene må imidlertid vurderes helt nøkternt, og vi må for enhver pris unngå at de vanskelige forsyningsforhold blandes sammen med politisk strid. Meget står og faller med hvor meget tyskerne får anledning til å ødelegge innen de er ute av landet. Dette avhenger for en del av hvor meget vi er beredt til å ofre for å hindre dem i å gjøre det. Jo mere vi ofrer idag, desto bedre rustet vil vi stå når landet skal bygges opp igjen.

FRA HJEMMEFRONTENS IBEELSE.

Borgervakten er blitt et stort nederlag for nazistene, og enkelte steder har de derfor søkt hjelp hos de tyske makthavere. Dette har skapt endel forvirring.

Folk undskylder seg med at borgervakten er en liten sak som ikke er verd å gå i fangsel for. Borgervakten er ingen liten sak. Det er kanskje det viktigste middel til å demoralisere befolkningen med og bringe den under kontroll. Vi må regne med at det apparat som er bygd opp, vil bli brukt i en ganske annen utstrekning enn nå i en situasjon da tyskerne vil sikre seg mot ure blant befolkningen. Der hvor folk har vendt seg til motstandsløst å følge ordren om innkalling, vil det ikke med et rykk være lett å gi dem en annen innstilling. De aktive krefter kan kanskje gjøre det, men all erfaring viser at de mange som helst vil følge strømmen, vil gruppe opp og marsjere som lydige gisler. I tillegg til dette kommer at borgervakten frigjør politistyrker for andre oppgaver.

Vi vil derfor igjen innskjerpe: Ingen møter til borgervakt, selv om ordren kommer fra tyske makthavere, og selv om disse setter et nytt navn på borgervakten. All kamp koster, hvis ikke var det ikke kamp. Men omkostningene blir manst hvis vi alle står sammen.

Vi innskjerper også at sabotasjekommandoene har ordre om ikke å ta hensyn til en eventuell borgervakt.

Forsvarsminister Torp er ingen kon- le medlemmer av den tyske forsvars-
torrotte; han vil være med å vite makt som befinner seg i uniform,
hvordan alt er. Han har derfor en skal levde inn til staten samtli-
rekke ganger vært over Norge i fly ge sine sivile klær, sitt undertøy
med norske flygere (De sikreste i av enhver art og alle tekstilvarer
verden, sier patrioten Torp) og var de måtte være i besiddelse av.
også med et norsk krigsskip over Dette gjelder også Waffen SS og m
til franskekysten under okkupasjons medlemmene av dettyske politi.
tiden. Han er en hund etter nye
tanks, som han kjører med innsikt
og dristighet. Hans yngste sønn
gikk ut som løytnant med norsk
engelsk militærutdannelse med
beste karakter.

Våre flygeres største innsats i
månedene før jul har vært deres
deltakelse i frigjøringen av inn-
løpet til Antwerpen. Siden noen u-
ker etter invasjonen begynte, har
våre flygere nesten aldri møtt
tyske jagerfly. Det førte med seg
at de brukte kanonene sine mot
mål på bakken. I den senere tiden
har de også tatt med seg bomber.
At våre squadrons kan bombe med
presisjon, fins det mange bevis på.
En gang fikk de i oppdrag å øde-
legge et stykke av en jernbanelin-
je i nærheten av Arnhem. De utførte
oppdraget sitt så effektivt at der
samme dag kom lykkeskningstele-
gram fra hæren for vel utført ar-
beid. Da kongen av England besøkte
fronten i Holland, fikk de nors-
ke squadrons det ærefulle oppdra-
get å eskortere flyet hans til
Eindhoven.

USA og Island har sluttet en over-
enskomst ang. flytrafikken etter
krigen. Amerikanske flyselskaper
har fått rett til gjennomgangs-
trafikk på Island og til å laste
og losse ved flyplassen i Reykja-
vik. Altinget har fattet en reso-
lusjon som gir regjeringen full-
makt til å slutte slike avtaler.

For noen uker siden holdt Jamaica
sine første almindelige valg under
sin nye, demokratiske forfatning
og innsatte en arbeiderregjering
med stor majoritet.

De amerikanske utrikesministre
skal treffes til panamerikansk
konferanse i Mexico den 15. febr.

Overkommandoen for den tyske hær
har utferdiget et dekret om at al-

Den 20. desbr. fikk Nortraship over-
levert et nytt liberty-ship, som
nettop er under fulltørelse i USA.
Skipet vil bli døpt "Vadsø".

Benito Mussolini har gitt ut en
bok som nærmest må regnes for et
forsvarsskrift. Etter klassisk for-
bilde (Julius Caesar) omtaler han
seg selv i 3. person. Han kritise-
rer på det voldsomste så godt som
alle sine medarbeidere, særlig de
militære; og påviser med en sakkyn-
dighet som virker temmelig eien-
dommelig nå, de forferdelige mang-
lene i Italias stridsberedskap, den
utrolige korrupsjonen og de orga-
nisoriske Potemkinku-
lisser som
ramlet sammen som korthus under den
minste påkjenning. At han derimot
selv skulle ha gjort en aldri så
liten feil, erkjenner han aldri.
Med en tilfredshet som vitner om
total mangel på humoristisk sans,
forteller han om de gavene han ny-
lig fikk av Hitler og Göring. Hit-
ler sendte nemlig Nietzsches sam-
lete verker i praktutgave, mens
Göring sendte en kolossal byste av
Fredrik den Store. Grev Dino Gran-
di som forberedte komplottet mot
diktatoren, og som nå befinner seg
ved Lissabon, er en spesiell gjen-
stann for Mussolinis hat. Grandi
har nemlig i sitt eie dokumenter
av aller største betydning. Med sa-
distisk tilfredsstillelse siterer
derfor Mussolini noen brev der Gr.
viser seg å være en fanatisk fas-
cist av reneste vann. Videre frem-
holder han at han, Mussolini, eier
dokumenter som er uendelig meget
mere kompromitterende, "men som an-
takeligvis ikke egner seg til å
publiseres". Dette synes å være et
tydelig vink, og burde få grev
Grandi til å kaldsvette. En kan nok
gå ut fra at grev Grandi har forstått,
likasom kongen av Italia har
forstått, og marsjall Badoglio.
Om slike manøvrer nyter, vil pro-
sessene mot de øverste krigsfor-
brytere vise.